

KS Folkevaldprogram

27

Hå kommune 14.-15.november 2023

Dag 1

23

Prosessrettleiarar: Solveig Ege Tengesdal og Therese Sivertsen, KS (dag 1)

23

27

Velkommen!

Andreas Bjorland, ordførar

Dagens tema

Dag 1

1. Dette er kommunen
2. Kva inneber det å vera folkevald?
3. Kafédialog
4. Samspelet mellom dei folkevalde

Pausar undervegs. Lunsj kl. 1300 og middag kl. 19.00

23 — 27

Dagens tema

Dag 2

5. Kommunale planar og planstrategi

6. Oppgåvene til politisk sekretariat

7. Kafédialog

8. Samspellet med administrasjonen

9. Samspellet med lokalsamfunnet

23 — 27

Pausar undervegs. Lunsj kl. 11.30 og heimreise kl. 15.30

23

27

KS – kven er me?

Therese Sivertsen, spesialrådgjevar
KS Vest/Kvalitetsutvikling

KS – Kommunesektorens organisasjon

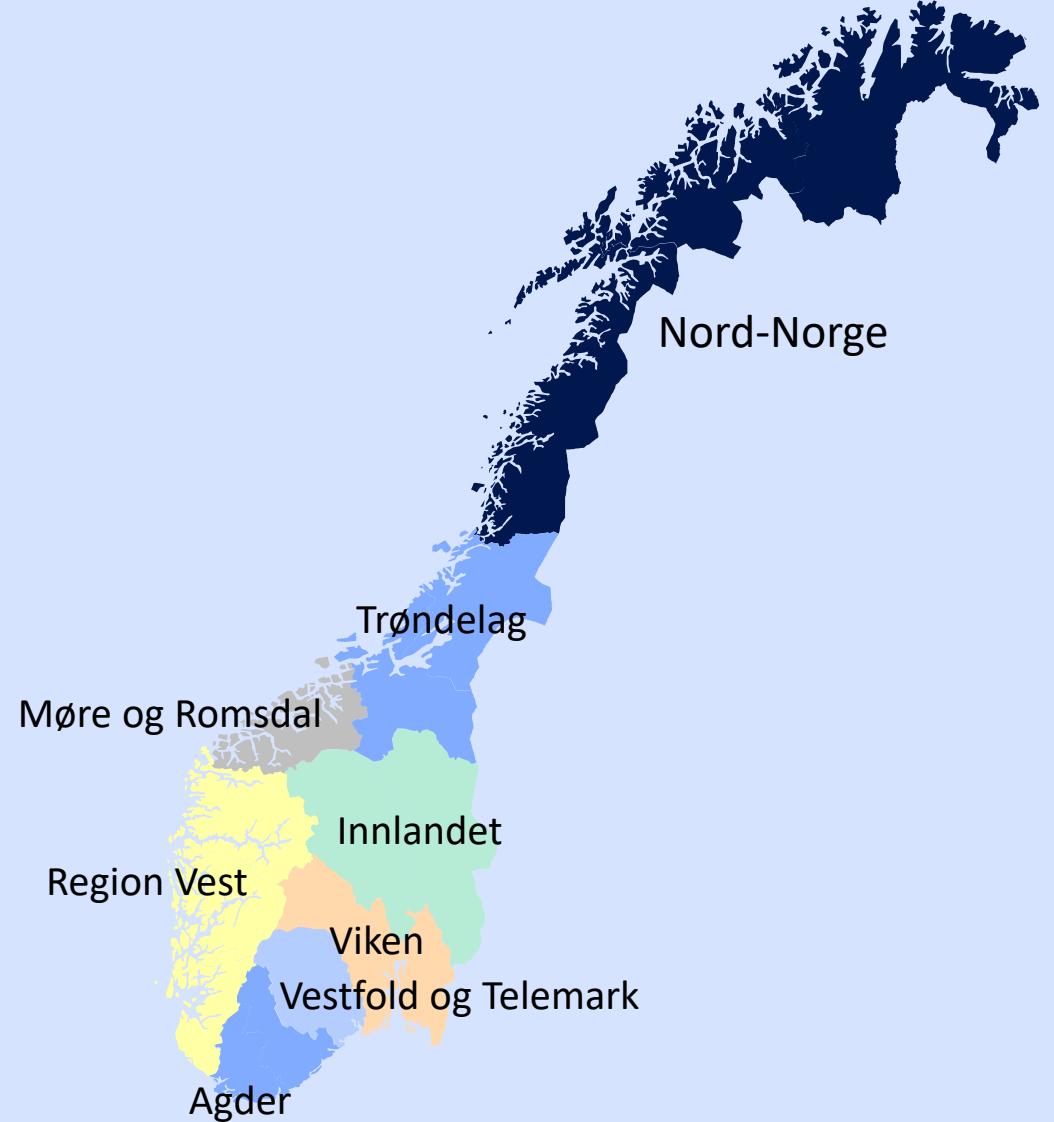

Våre roller

Tilstades i heile landet

- KS er delt inn i åtte regionar i Norge
- Totalt 14 fylkeskontor
- Kommunenes Hus i Oslo
- Europakontor i Brüssel

Dette er region Vest

- I region Vest jobber 11 ansatte.
- Kontorer i Førde, Bergen og Stavanger.

Våre møteplassar:

- Fylkesstyret og Kommunedirektørutvalg (KDU)
- Fylkesmøtet
- Haustkonferansen
- Strategikonferansen
- Faglige nettverk
- Webinarar

KS og Hå kommune

Jærbladet:

Framtida.no:

Nettsidene til kommunen er enkle å bruke. Nødvendig informasjon ligg lett tilgjengeleg på sidene, og brukarane får svar på spørsmåla sine utan å leite,» meiner juryen. Skjermdump: Ha.no

Aldri meir HÆ i Hå – kommunen fekk klarspråkpris

KLPs klimapris 2020:

Hå kommune vil lage biogass av kumøkk

Hå kommune på Jæren kapret førsteplassen i årets KLPs klimapris. Det gjorde de med et tiltak som ville løse flere utfordringer for det som er en av Norges største husdyrkommuner, men som mangler spredeareal for all gjødselen. Hvorfor ikke bruke noe av kumøkka til å produsere biogass?

Hæ?

Hå fekk prisen mellom anna fordi kommunen har arbeidd systematisk og gjennomført med vedtak og standardbrev og laga brukarvenlege nettsider.

Ei viktig årsak til prisen er klarspråkprosjektet «Hæ» som er gjennomført i kommunen. Både juryen for klarspråksprisane og publikum under prisutdelinga vart overtydde om at det nå har vorte mindre «hæ» i Hå.

Innovasjon i anskaffelser:

23 — 27

Korleis kontakte oss?

Medlemservice

Faglege råd og rettleiing innan arbeidsgjevar- og tariffspørsmål
Tlf: 24 13 64 00

E-post: medlemservice@ks.no

Hald deg oppdatert på ks.no

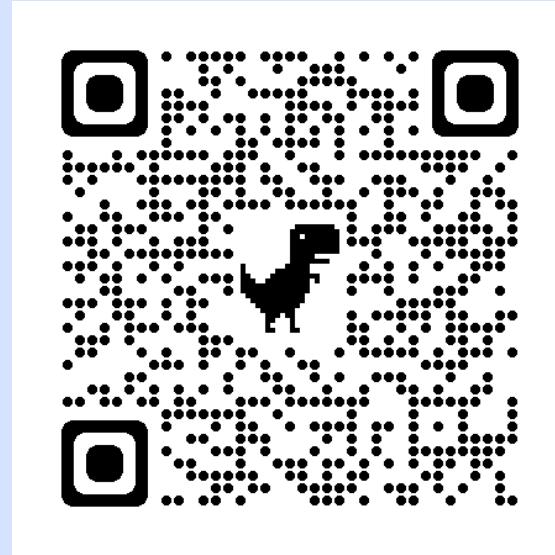
Meld deg på vårt [nyhetsbrev](#)!

Fylg oss på [Facebook](#)

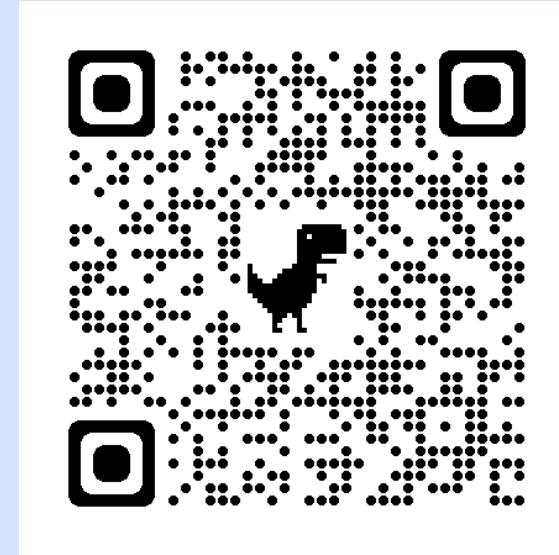
Nytt frå KS

Hold deg
oppdatert
på ks.no

Meld deg
på vårt
[nyhetsbrev!](#)

Følg oss
på [Facebook](#)

Først og fremst;
Gratulerer med
valet!

23 — 27

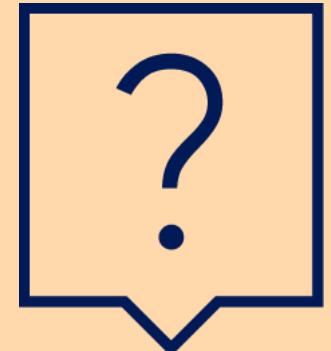
1

Dette er kommunen

23 ~ 27

Korte møte, 2 og 2

Kva er dine forventningar til desse to dagane?
Kven er du?

- Namn, yrke/studium, parti
- Kva tid blei du interessert i politikk. Var det eit spesielt tema eller ei sak som engasjerte deg?
- Kva sak/saker brenn du for i denne kommunestyreperioden?

Tidslina

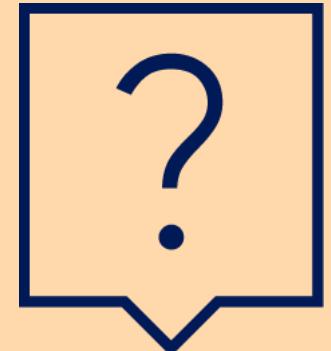

Still deg i di fyrste periode i kommunestyret, etter plakatane på veggen.

Tenk sjølv:

- Var det ei spesiell sak som gjorde at eg valde å verte folkevald?

Talarstolen

Presenter deg sjølv kort frå talarstolen

- «Ordførar»
- Namn
- Parti

Kommunesektoren sitt samfunnsoppdrag

[Link til filmen](#)

23 — 27

Kommunen sine oppgåver og roller

- Vera ein demokratisk aktør
- Yta offentlege tenester
- Driva samfunnsutvikling
- Utøva mynde

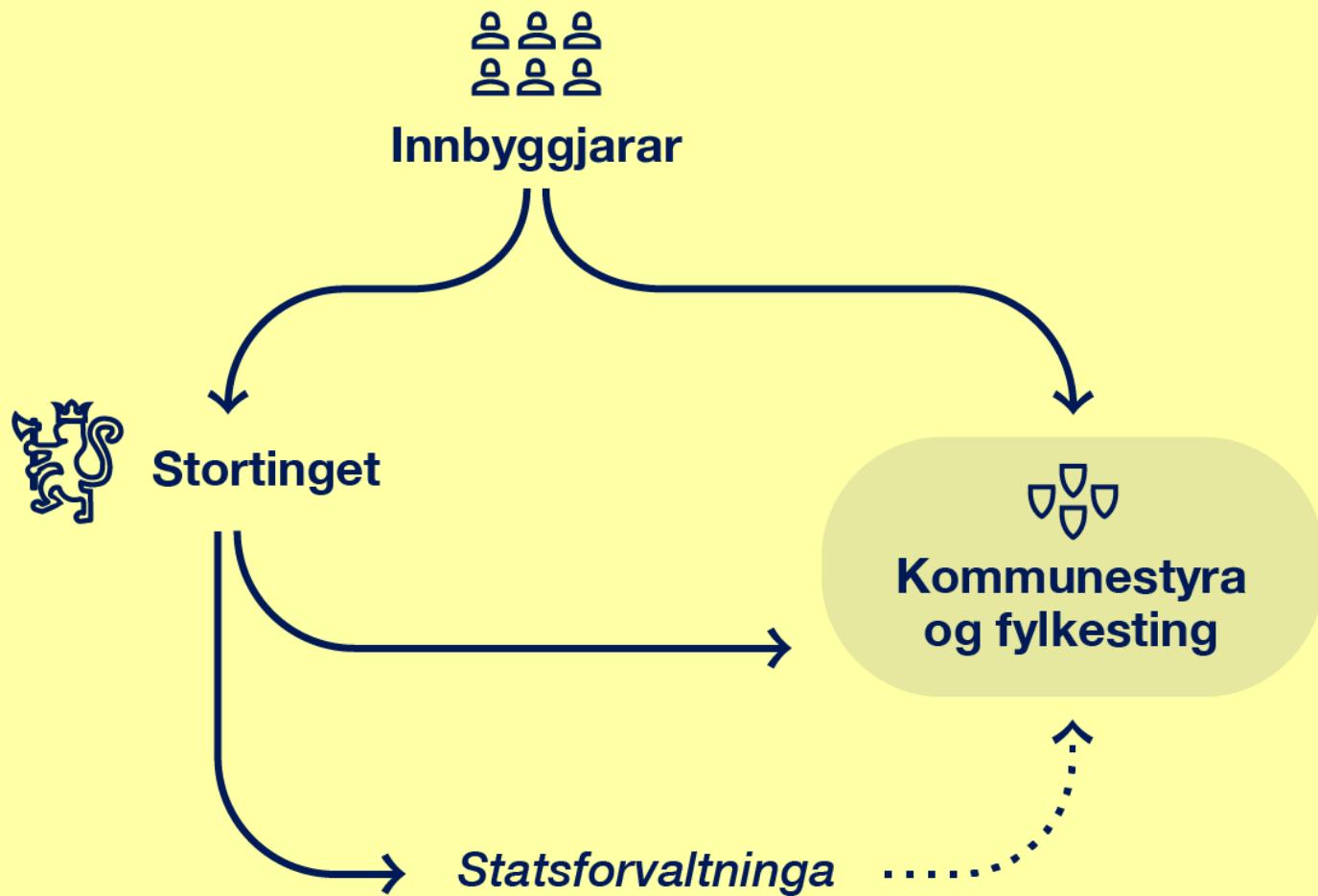
Arbeidsgjevar for dei tilsette

23 — 27

Foto: Janne Amdal/Hå kommune si FB-side

Slik styrer Stortinget kommunane og fylkeskommunane

Kva er eigentleg kommunepolitikk?

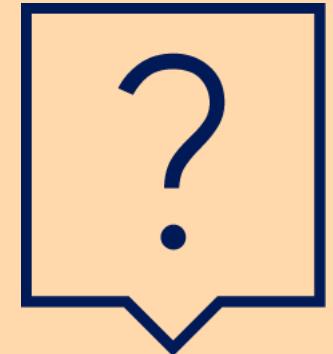
- Ta stilling til kommunedirektøren sine forslag?
- Halda orden på administrasjonen?
- Gjennomføra nasjonale føringer?
- Driva sentralt bestemt partipolitikk?
- Gjera det folket vil at eg skal gjera?
- Driva tenesteyting?
- Utvikla lokalsamfunnet?
- Utøva lokalpolitisk skjøn?

23 — 27

Foto: KS

Diskusjonsoppgåve

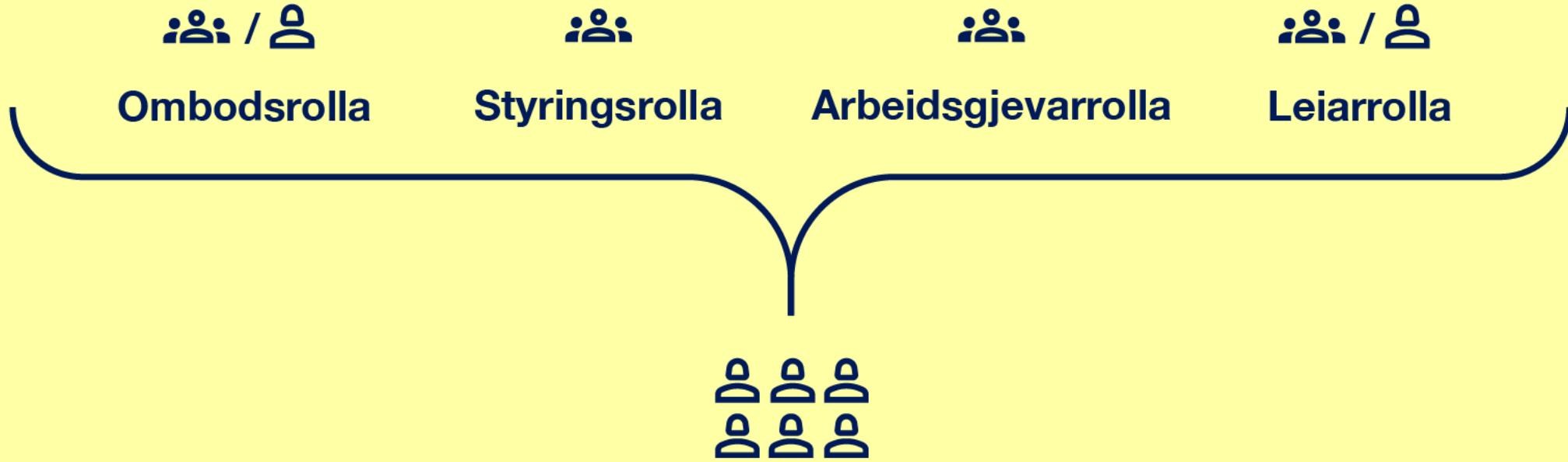
Kva er politikk i vår kommune?

2

Kva inneber det å vera folkevald?

Rollene til folkevalde

Ordføraren si rolle

- Den fremste folkevalde i kommunen
- Ansvar for heile den politiske arenaen
  - Møteleiar
  - Set dagsorden for politisk arbeid
- Hovudkontakt til kommunedirektøren
- Kommunen sitt ansikt utetter, døropnar
- Kan få mynde til å treffa vedtak i hastesaker og i ikkje-prinsipielle saker
- Kan få mynde til å oppretta utval
- Har tale- og forslagsrett i alle folkevalde organ unntatt kontrollutvalet
- I kontrollutvalet har ordføraren bare møte- og talerett

23 — 27

Foto: KS

Inabilitet

- Det kan vera fare for at du vil opptre partisk
- Det er av stor betydning at folk har tillit til at folkevalde opptrer upartisk
- Vernar den enkelte folkevalde mot utilbørleg press utanfrå
- Skal ikkje brukast for å unngå ubezag

Habil eller inhabil: Kva reglar gjeld?

Forvaltningslova

- Automatisk inhabil
  - Part i saka
  - Nært slektskap/familie
  - Verje/fullmektig
  - Leiar, styremedlem, bedriftsforsamling
- Andre særeigne forhold
  - Fordel, tap, ulempa for ein sjølv eller nære/kjære

Kommunelova

- Som tilsett har forberedt eller gjort vedtak i ei sak
  - Inhabil i behandlinga av saker og klagar
  - Habil i behandlinga av årsbudsjett, økonomiplan, kommuneplan, regional planstrategi mv.
- Habil ved val, fastsetting av godtgjersle ol.
- Fritak av personlege grunnar

Korleis handterer me habilitet?

- Medlemmet har sjølv plikt til å vurdera sin eigen habilitet
- Organet sjølv avgjer, den som skal vurderast kan forklara seg, men ikkje delta i debatten eller avgjerda
- Avgjerda kan vera gjenstand for lovlegheitskontroll
- Kva gjer de i gruppa si behandling av den same saka?

Foto: Mostphotos

Rødt eller grønt lys?

Del 1

En stor bedrift i kommunen feirer jubileum og inviterer samarbeidspartnere/kontakter til festmiddag bekostet av bedriften. Bedriften inviterer også kommunens formannskap med ledsagere til middagen. Ordfører, varaordfører og flere andre takker ja til invitasjonen.

Er det greit eller ikke greit?

Rødt eller grønt lys?

Del 2

Den samme jubilerende bedriften har også virksomhet i Oslo. Bedriften inviterer flere næringslivsledere i kommunen samt ordfører og varaordfører med på Oslo-tur med en times orientering om denne virksomheten og deretter landskamp i fotball på Ullevål stadion med middag i VIP-lokaler. Ordfører og varaordfører takker ja til invitasjonen, men betaler reisen selv.

Er det greit eller ikke greit?

23 – 27

Rødt eller grønt lys?

Del 3

Uka etter Oslo-turen får ordføreren en henvendelse om at den samme bedriften ønsker å sette opp et nytt bygg på en tomt som delvis er dyrkbar mark, noe som krever dispensasjon fra kommuneplanen, samt tillatelse til omdisponering etter jordloven. Ordføreren svarer at hun vil få i stand et møte mellom bedriften, administrasjonen og hun selv for å se på mulighetene.

Er det greit eller ikke greit?

Kva er rett og gale?

- Etikk er læra om moral
- Korleis **bør** ein handla
- Sentrale begrepspark:
  - Rett og galt
  - Tillateleg og utilateleg
  - God og dårleg
- For oss i kommunal sektor;
  - Korleis bør me handla/opptre for å halda på tilliten

Korleis ta folkevald leiarskap?

Ny som folkevald og ny i kommunestyret

[Link til filmen](#)

23 — 27

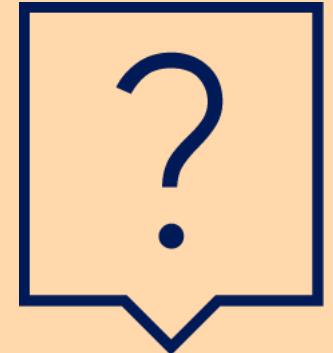
Diskusjonsoppgåve a)

Kva politiske saker meiner du er dei viktigaste dei neste fire åra?

1. Tre minutt for deg sjølv og tenk gjennom spørsmålet
2. Ta ein rask runde rundt bordet og høyr kva kvar og ein av dykk har tenkt
3. Drøft dette i gruppa i 15 min

Diskusjonsoppgåve b)

Administrasjonen diskuterer:

Korleis kan me leggja til rette for at dei folkevalde kan ta leiarskap?

PLANLEGGING

Kommunen er planmyndighet.

KOMMUNEPLAN FOR HÅ KOMMUNE 2014-2028

ME LØFTER I LAG

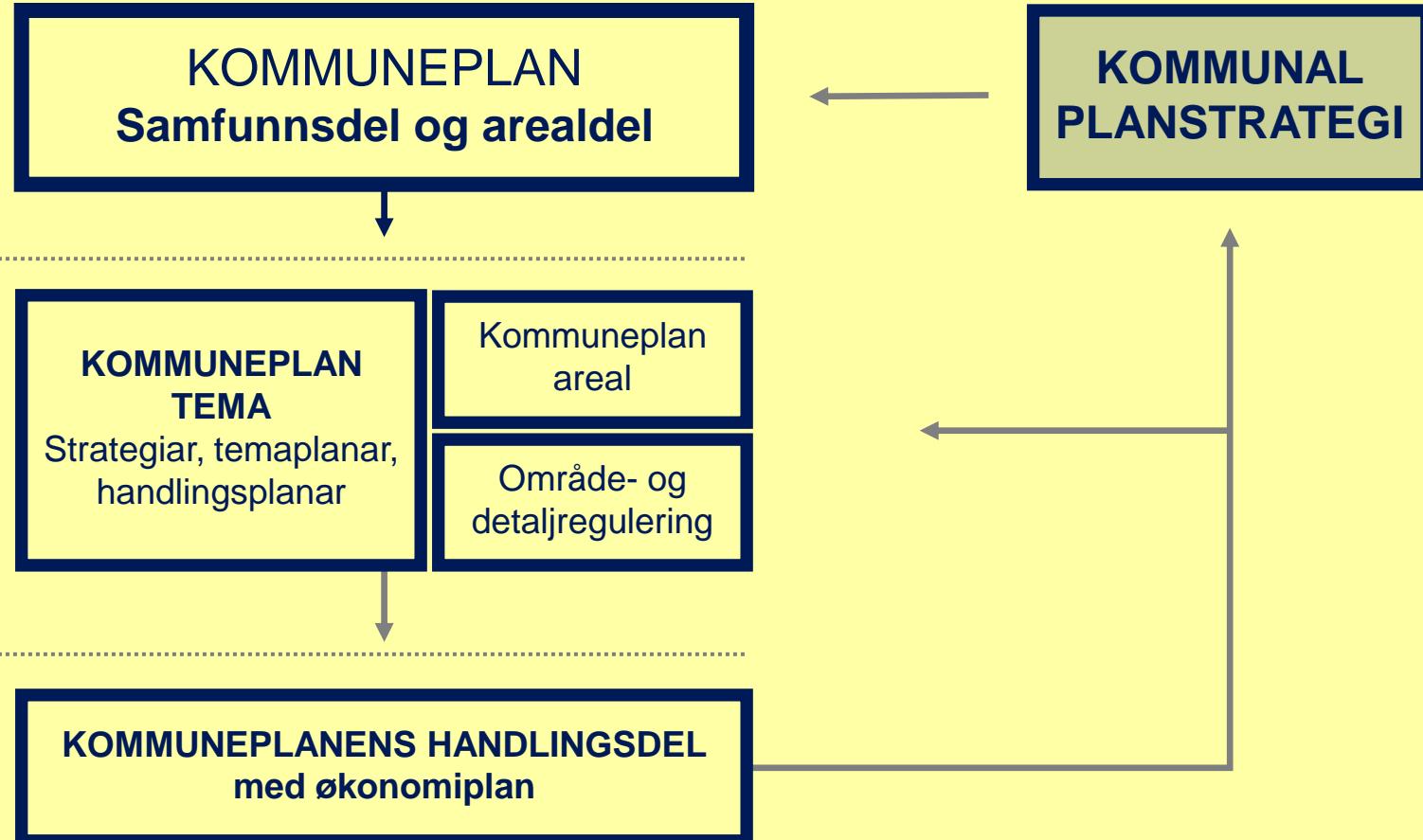

Kommuneplanen – eit godt politisk styringsverktøy

- Overordna og strategisk
- Vegval og satsingar for kommunen
- Bør gjerast vedtak om tidleg i perioden slik at den vedtekne politikken kan realiserast i løpet av perioden
- Gjev føringar for administrasjonen og andre planar
- Bør vera ei kopling til økonomiplanen

Samanhengane i det kommunale plansystemet:

Strategisk

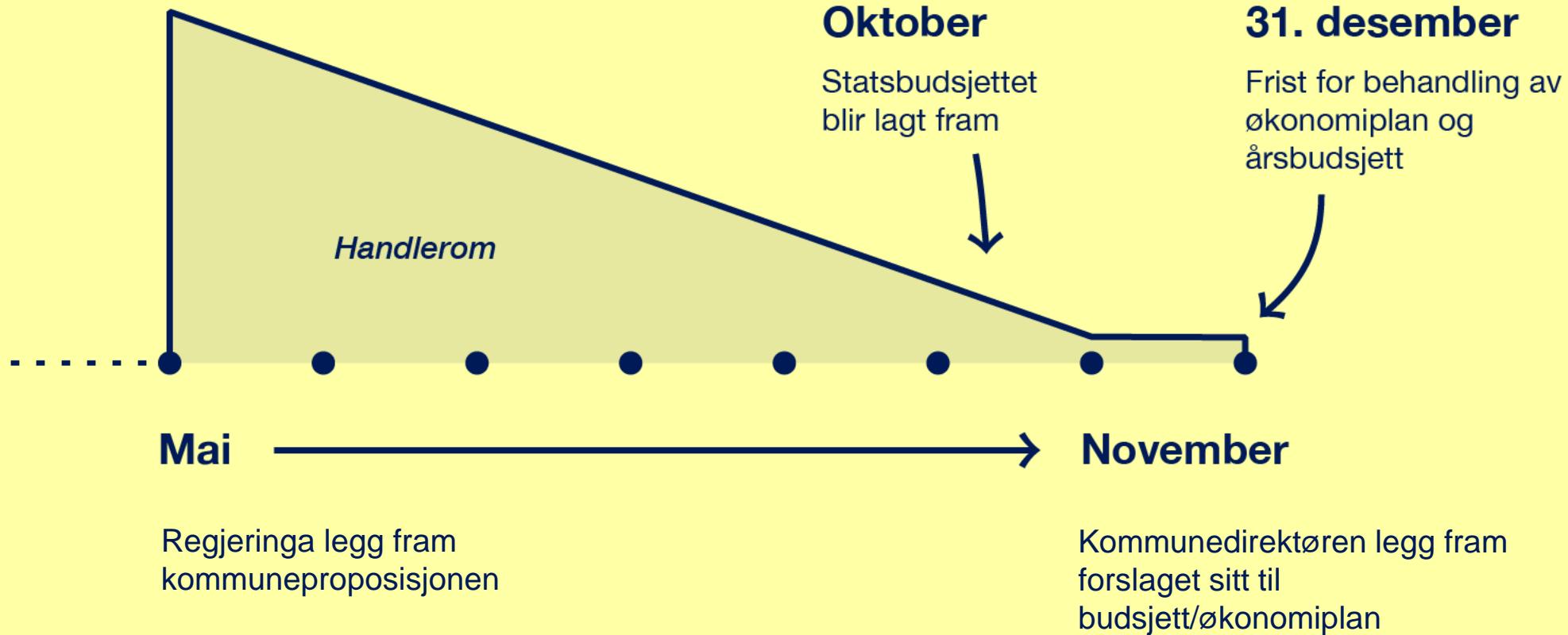

Prioritering

Planleggingshjulet

Handlerommet er størst når ein startar tidleg

Frie inntekter

Skatteinntekter

(40 %)

Rammetilskot

(32 %)

Bundne inntekter

**Eigenbetalingar
og gebyr**

(14 %)

Øyremerkte tilskot

(6 %)

I tillegg:
Momskompensasjon
Andre inntekter (renter og utbytte)

Frå
innbyggjarane

Frå staten

23 – 27

Korleis få ei sak på dagsorden?

- Reisa ei sak eller ein debatt
  - «retta eit spørsmål til leiaren i møtet»
    - Spørsmål
    - Interpellasjon
  - Munnleg spørjetime
- Fremja alternative forslag til vedtak
- Krevja å få ei sak på saklista, ekstra kommunestyremøte
- Verbalforslag til budsjettet
- Kommunestyret/utvala som politiske verkstader

23 — 27

Foto: KS

KS FOLKEVALGTPROGRAM 2019–2023

Møtet er satt!

Håndbok i møteskikk, møteledelse og votingsteknikk

Folkevald på sosiale medium

- Me er folkevalde heile døgnet – kva inneber det?
- Korleis omtaler du andre?
- Korleis handterer me usaklege utsegn mot andre folkevalde?

Tips og råd for handtering av hets på nett og sosiale medium

OSS SJØLV	KOMMUNEN/ FYLKESKOMMUNEN	PARTIA
<ul style="list-style-type: none"> → Oppretta separate politikarprofilar → Vera rollemodellar i kommunikasjonen → Ta avstand frå uakseptable ytringar mot andre folkevalde → Melda frå om hets og truslar → Følgja forpliktingar i Valløftet 2023	<ul style="list-style-type: none"> → Kontaktperson i kommunen → Rutinar for handtering og oppfølging → Bedriftshelseteneste for folkevalde → Ta kollektiv avstand → Vedta «Valløftet 2023» → Openheit i politiske prosessar → Dialogmøte mellom lokalavisa, politi og folkevalde	<ul style="list-style-type: none"> → Kontaktperson i partiet → Ressursgruppe rundt politikarar → Rutinar for handtering og oppfølging → Bistå lokalpolitikarar i kommunikasjon → Forankra vanskelege saker i organa til partiet → Kurs om debattkultur

Kilde: Ipsos 2019 og 2020

Kafédialog

23 — 27

3

Samspellet mellom dei folkevalde

Politisk kultur kan vera så mangt

Foto: UK Parliament/Jessica Taylor

Foto: Peter Mydske/Stortinget

Kva skaper trivsel og motivasjon?

- Folkevalde trivst best dersom:
  - debatten er god
  - det er klare politiske skiljelinjer
  - rolla som folkevald er klar
  - det er eit godt samarbeidsklima
  - det er lett å setja dagsorden
  - vervet ikkje er altfor tidkrevjande
  - ... og dei får utnytta handlingsrommet

Kva kan påverka kulturen i kommunestyret?

- Politisk klima
- Rolleklarleik
- Informasjon
- Ordføraren/møteleiaren si rolle
- Reglar for saksbehandling i folkevalde organ
- Politisk organisering
- Fysiske rammer

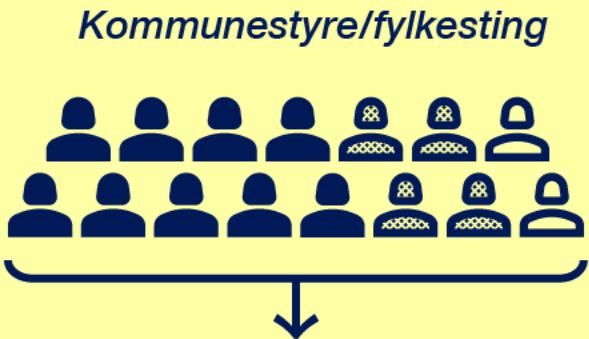
23 — 27

Foto: Siv Dolmen

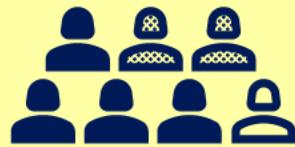

To styringsmodellar

Formannskapsmodellen

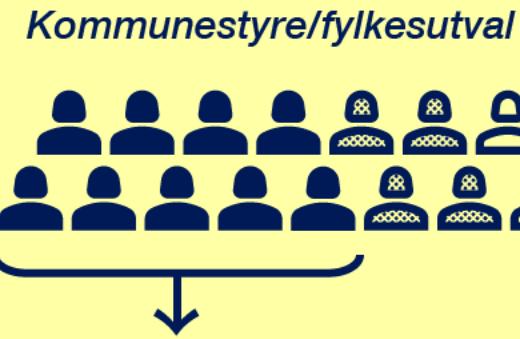

Formannskap/fylkesutval

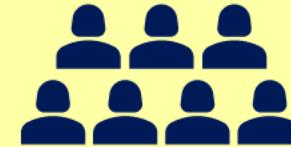

Kommunedirektør og
administrasjon

Parlamentarisme

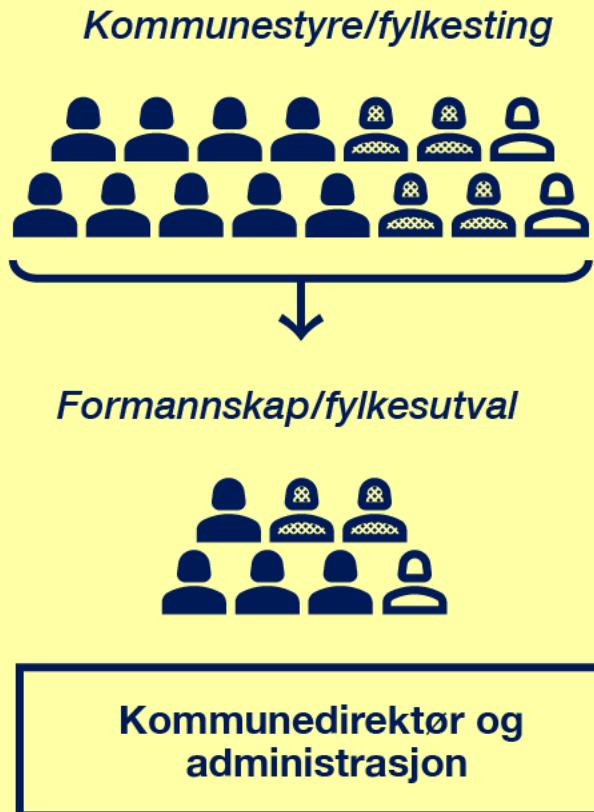

Kommuneråd/fylkesråd

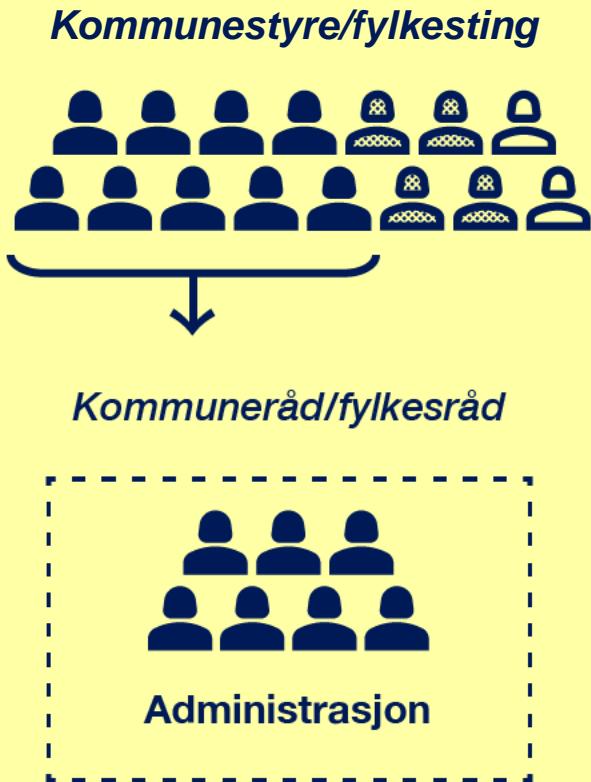
Administrasjon

Formannskapsmodellen

- **Ideal: Kompromiss og semje**
- **Formannskapet speglar samansetjinga til kommunestyret**
- **Kommunedirektøren er ansvarleg for å greia ut saker**

Parlamentarisme

- Gjer tydeleg dei politiske skilja, gjer kommunerådet ansvarleg, sterkare politisk styring
- Kommunerådet er ansvarleg for å greie ut saker

Formannskap eller kommuneråd – kva er forskjellen?

23 — 27

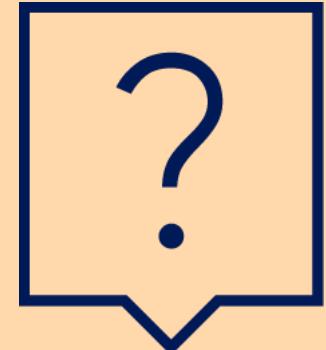
[Lenke til filmen](#)

Men klarar me å leva opp til idealet?

- «Posisjon» og «opposisjon»?
- Gruppemøte – mykje blir avgjort på bakrommet?
- Strøyming – snakkar til eit publikum?
- Kommunelova – avgrensar samhandling?

Refleksjonsoppgåve

Innanfor formannskapsmodellen:

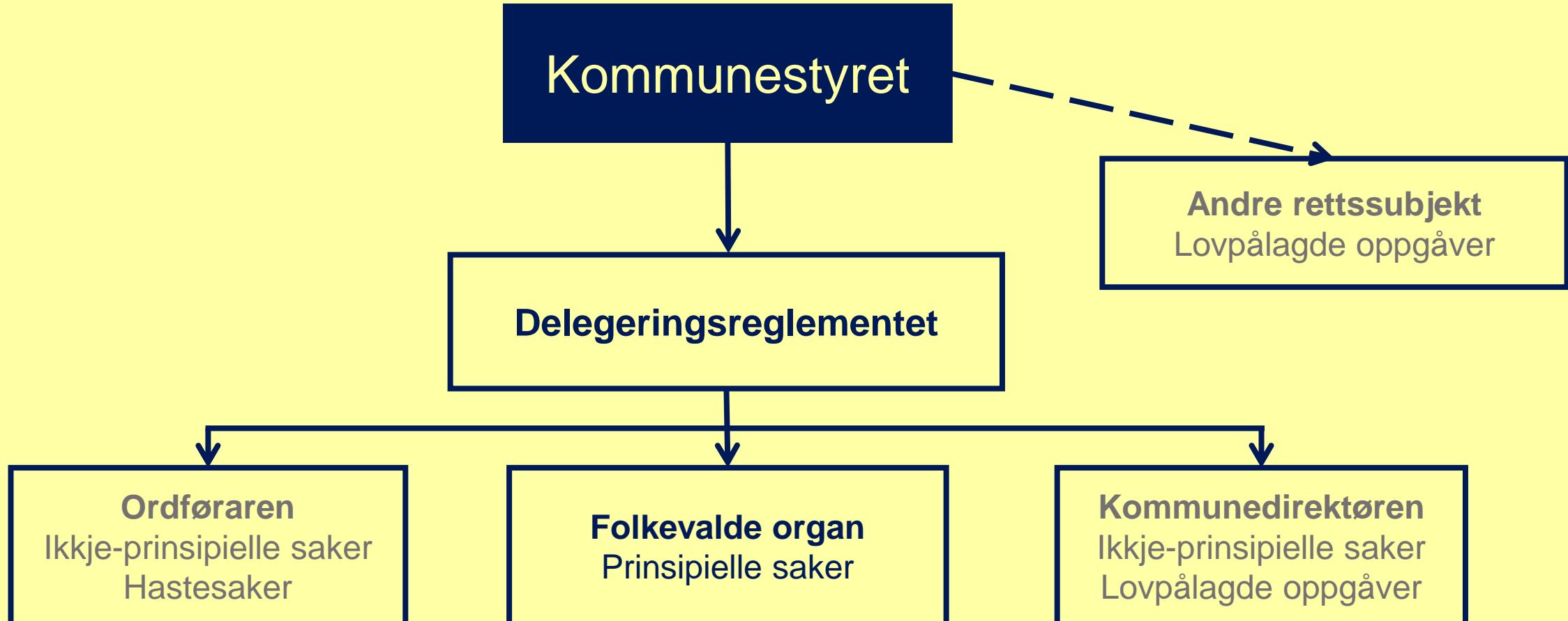
Korleis kan ein oppnå dialog og felles løysingar på tvers av politiske skiljelinjer?

Dagens politiske organisering

Organisasjonskart
politisk styringsmodell Hå kommune

Delegering gjev tydelege oppgåver og ansvar

Dagens politiske organisering:

Korleis leggja til rette for ein god prosess fram til endeleg vedtak, kva er mogleg?

Korleis skal me bruka dagens organisering best mogleg?

Delegerer me dei rette sakene og brukar me formannskapet/utvala på best mogleg vis?

Diskusjonsoppgåve

Korleis kan administrasjonen leggja til rette for gode, politiske prosessar?

KS Folkevalgtprogram

27

Hå kommune 14.-15.november 2023

Dag 2

23 —

Prosessrettleiar: Solveig Ege Tengesdal

Dagens tema

Dag 2

4. Samspelet med administrasjonen

5. Samspelet med lokalsamfunnet

Pausar undervegs – lunsj kl. 11.30 og heimreis kl. 15.30

Samspellet med administrasjonen

4

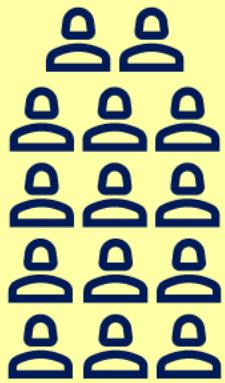
Eitt lag med felles oppdrag – to ulike roller

folkevalde må spela på lag med administrasjonen for å løysa kommunen sitt samfunnsoppdrag.

Eit godt samspel krev gjensidig respekt og aksept for kvarandre sine roller. Tillit er heilt sentralt.

Spel kvarandre gode!

Kommunestyrets oppgåver og ansvar

Kommunestyret er det øvste organet i kommunen

Kommunestyret gjer vedtak på vegner av kommunen

Kommunestyret kan delegera mynde til å gjera vedtak til andre folkevalde organ, ordføraren eller kommunedirektøren

Tiltak for god samhandling

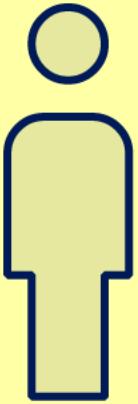
- Godt politisk klima
- Avklaring av roller og felles rolleforståing
- Evaluering av reglement for delegering og innstilling
- Gode nok rutinar for rapportering
- Laga gode prosessar – kva tid skal folkevalde involverast?
- Tydelege vedtak
- Opne møteplassar for samtalar mellom dei folkevalde og administrasjonen
- Same informasjon til alle folkevalde til same tid

23 — 27

Foto: Siv Dolmen

Kommunedirektøren sine oppgåver og ansvar

Leia den samla organisasjonen

Greia ut saker som skal behandlast i folkevalde organ

Setja i verk vedtak

Internkontroll og rapportering

Leiarrolla til kommunedirektøren

Kommunedirektøren har eit drifts- og samordningsansvar for

Tenesteutvikling

Organisasjonsutvikling

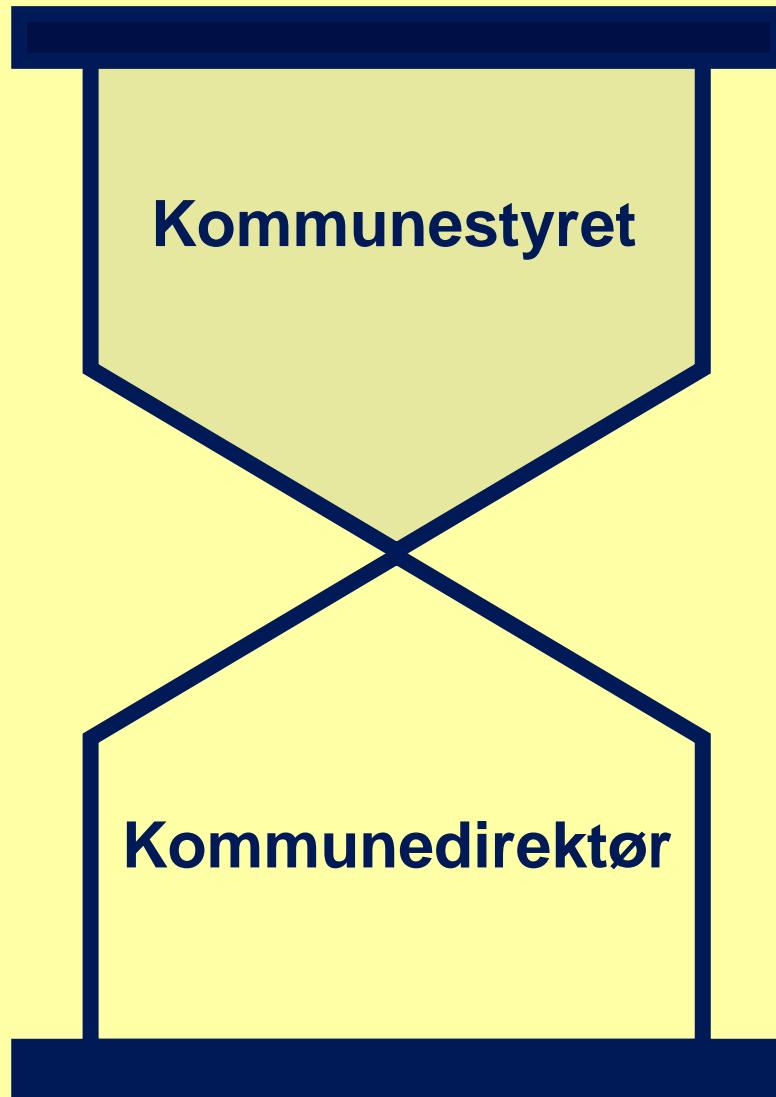
Samfunnsutvikling

Økonomistyring

} Etter mål som kommunestyret set

Leiing handlar også om å laga større prosessar og leggja til rette for meistring, motivasjon og utvikling av kompetanse.

Nokon gangar er skiljet tydeleg

På andre område kan skiljet vera meir utydeleg

Kommunestyret

Kommunedirektør

23 – 27

Avklara forventingar

Folkevalde

Kva forventingar har me til administrasjonen for å få til eit godt samarbeid?

Administrasjonen

Kva forventingar har me til dei folkevalde for å få til eit godt samarbeid?

23 ~ 27

Arbeidsgjeverrolla

Kommunestyret som kollegium
har det øvste
arbeidsgjeveransvaret for alle
tilsette i kommunen

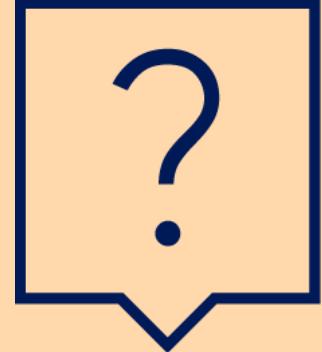
Kommunestyret si arbeidsgjevarolle

[Lenke til filmen](#)

23 — 27

Refleksjonsoppgåve

Etter å ha sett filmen:

Kva tankar gjer du deg om
arbeidsgjevarrolla til
kommunestyret?

Kva inneber arbeidsgivarrolla til kommunestyret?

KS anbefaler:

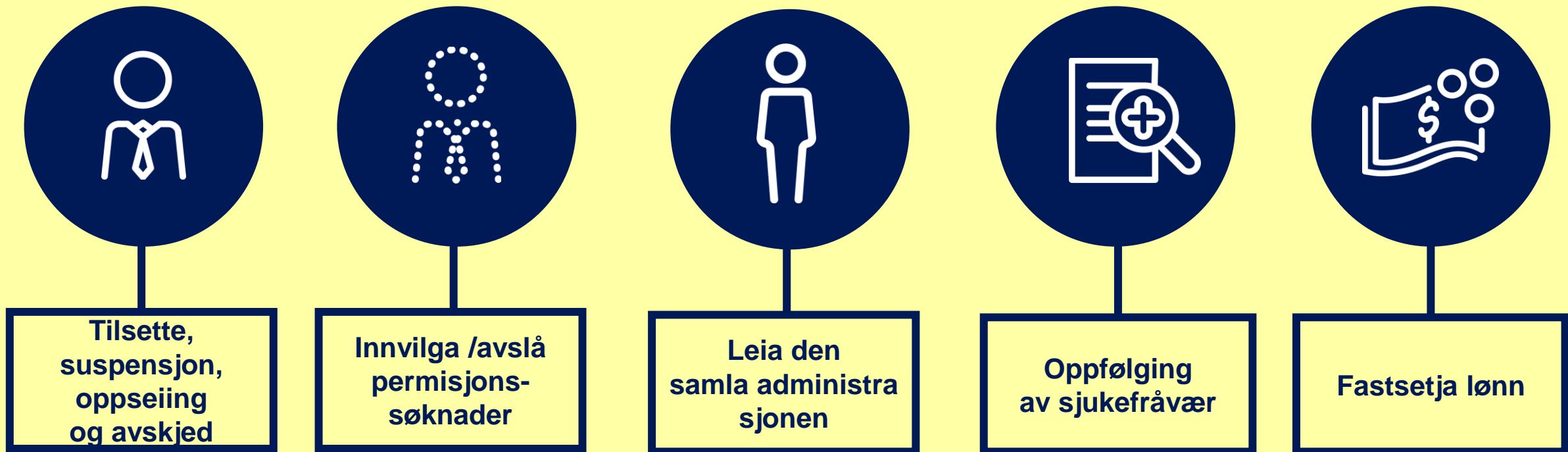
KS vil anbefala at det i størst mogleg grad blir delegert til kommunedirektøren å bestemma antall stillinger og type stillingar innanfor det enkelte arbeidsområdet så lenge dette ligg innanfor budsjett.

Partssamansett utval

- Obligatorisk
- Representantar for arbeidsgjevar og arbeidstakarar
- Kommunen sin arbeidsgjevarpolitikk
- Løpande personalansvar ligg etter lova til kommunedirektøren

Kommunedirektøren har det løpende arbeidsgjavaransvaret

Arbeidsgjevaransvaret for kommunedirektøren

- Kommunestyret/fylkestinget er arbeidsgjevar for kommunedirektøren
- Ordføraren har eit særleg ansvar, men må sikra brei forankring i kommunestyre/fylkesting
- Oppfølging av arbeidsgjevaransvaret er viktig for å byggja tillit, få til eit godt samspel og forebyggja konfliktar

Samspellet med lokalsamfunnet

5

Utfordringar for kommunal sektor

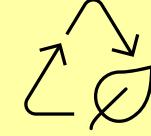
Trongare økonomi
krev tøffare
prioriteringar

Mangel på
kompetanse og
arbeidskraft

Demokratiet
under press

Kort tid for kutt i
utslepp, byggja ut
ny energi, sikra
naturmangfold

Auka helse- og
omsorgsbehov

Digitaliserings-
arbeidet er for lite
samorda

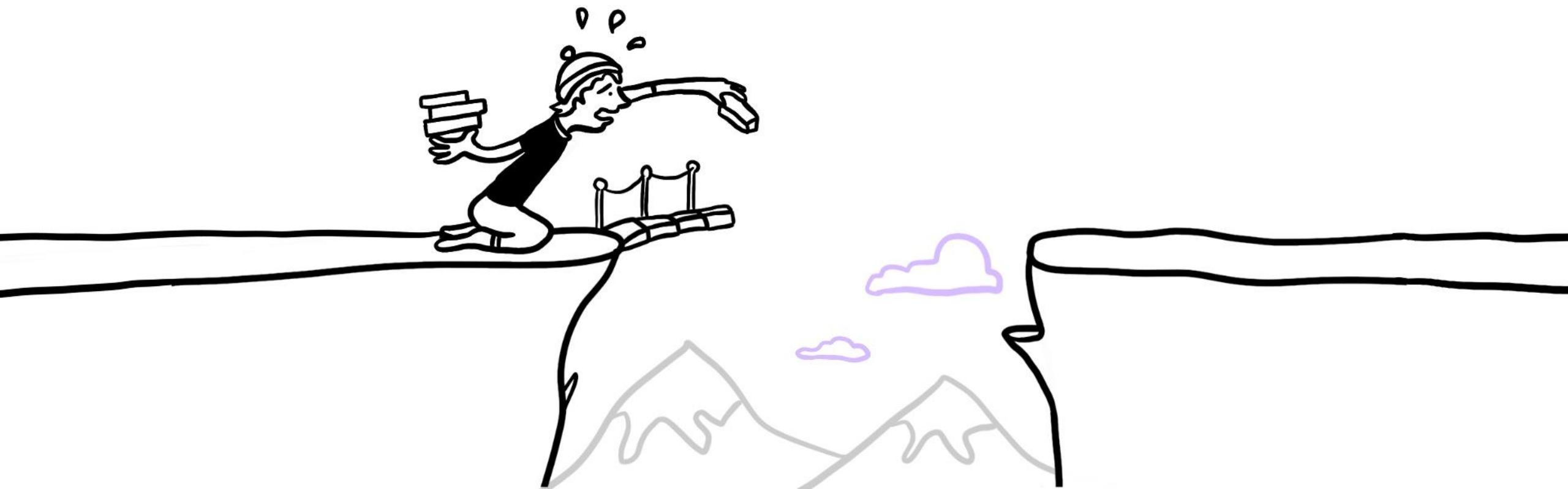

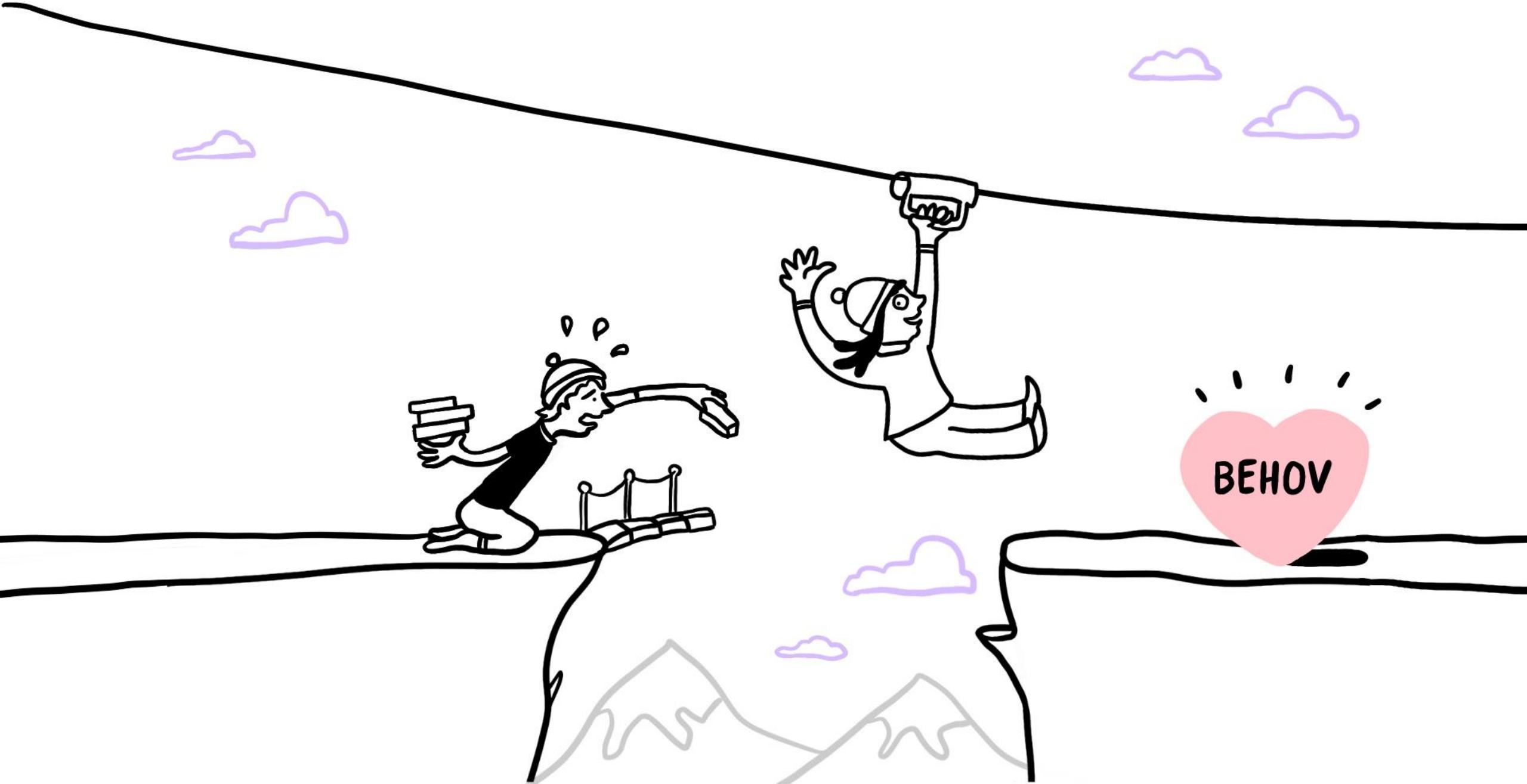
Fleire står
utanfor arbeids-
og samfunnslivet

Aukande risiko for
krisar og
uønskte
hendingar

Å LØSE DET FAKTISKE PROBLEMET

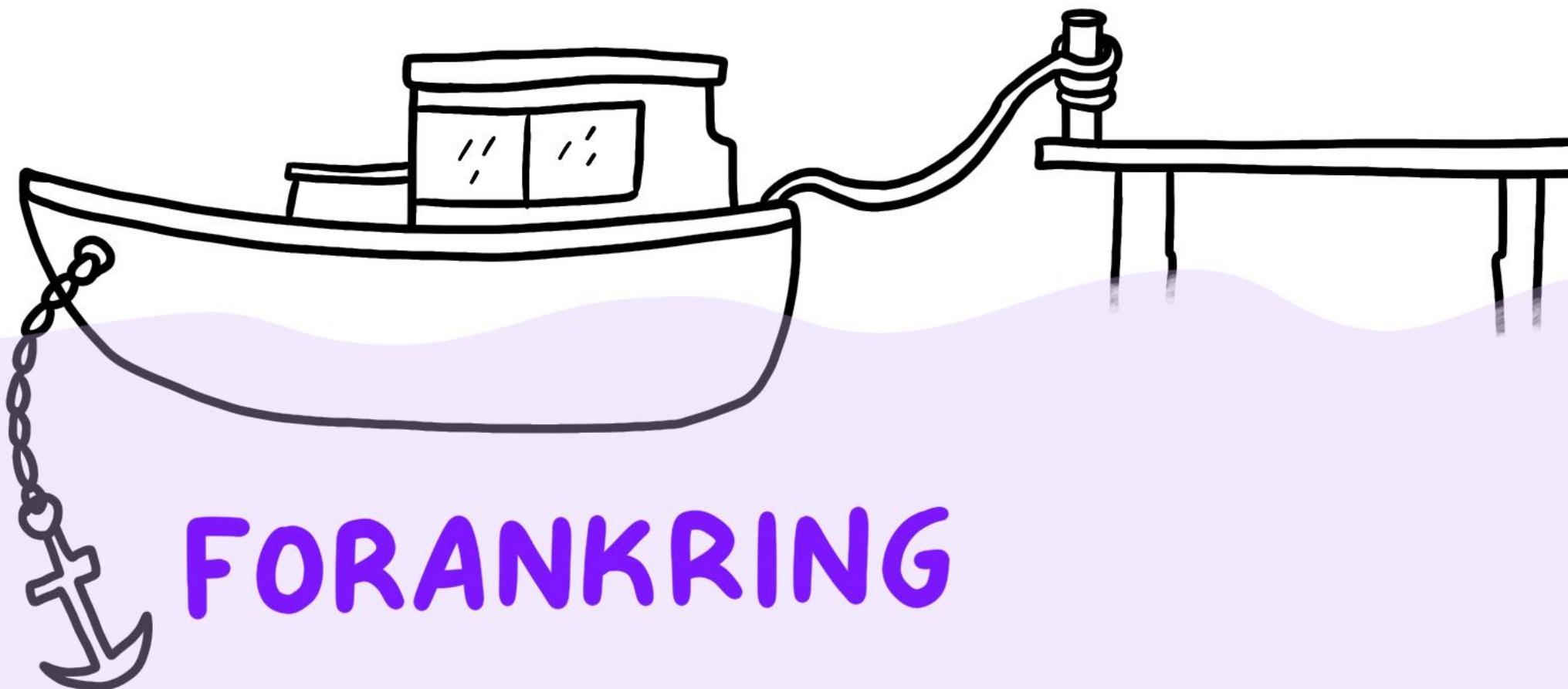

BEHOV

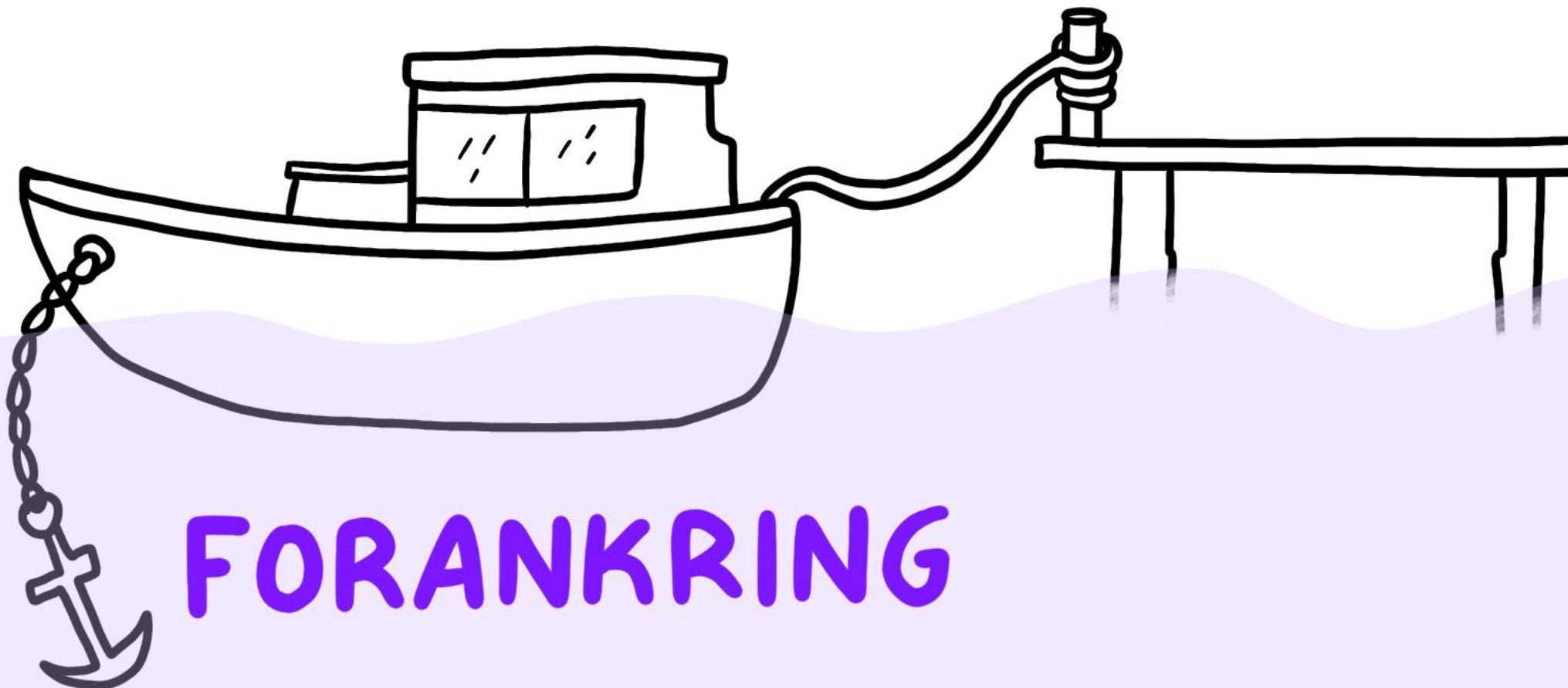
FORTØYNING

FORANKRING

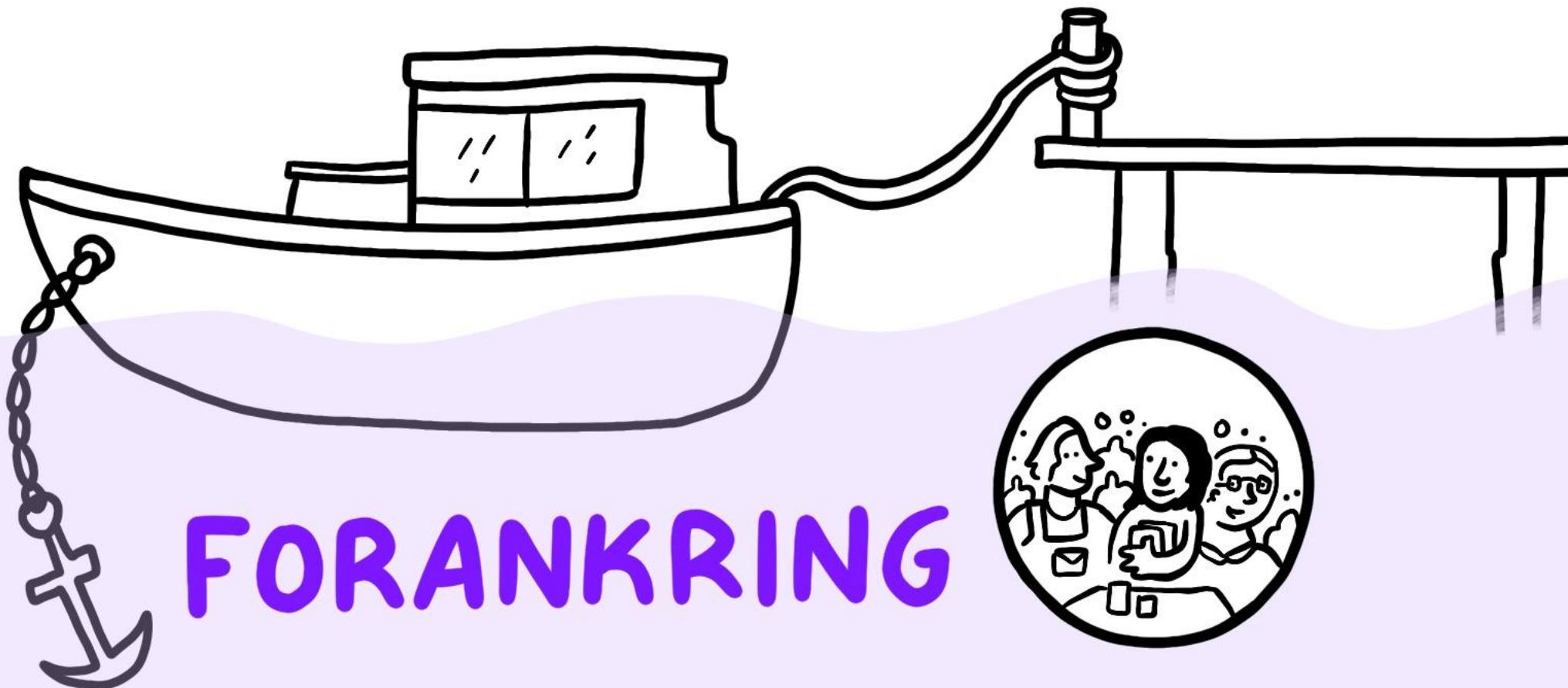

FORTØYNING

FORTØYNING

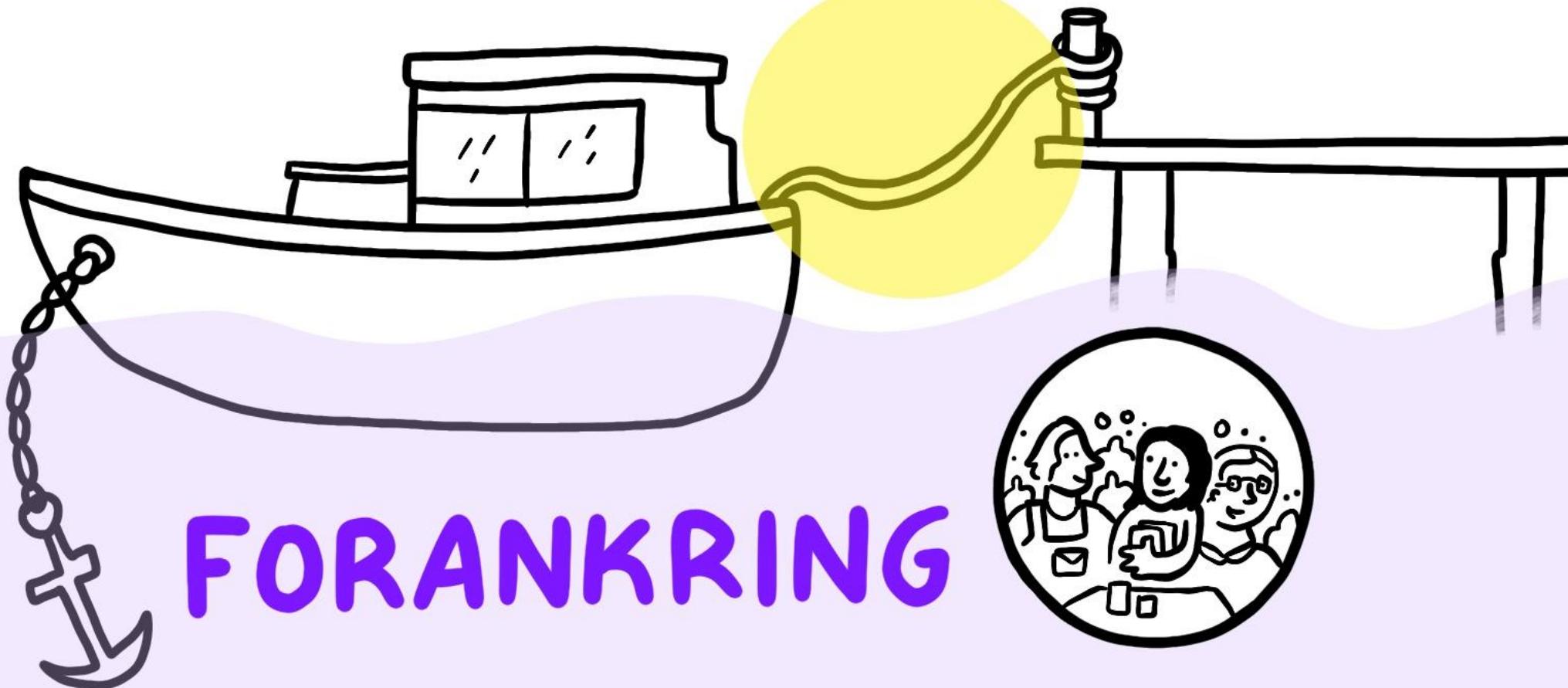

FORANKRING

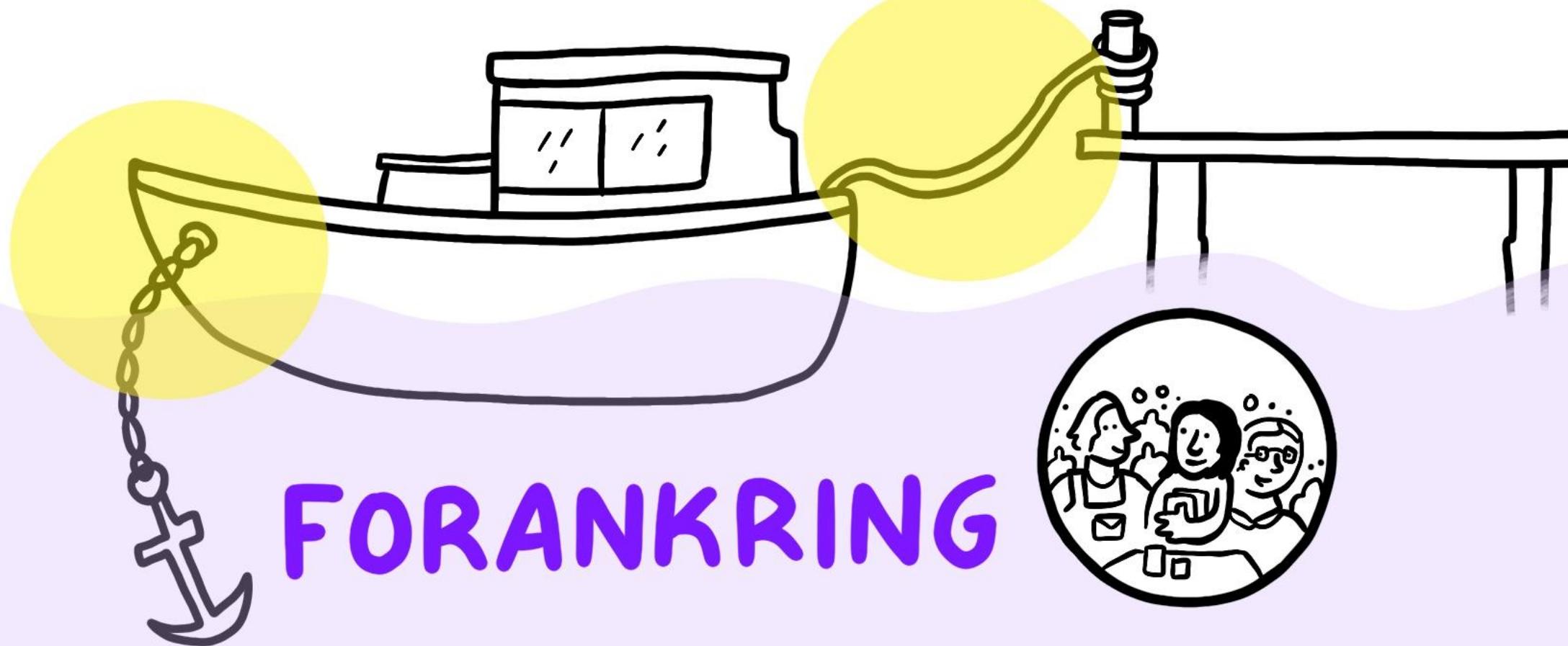
FORTØYNING

FORANKRING

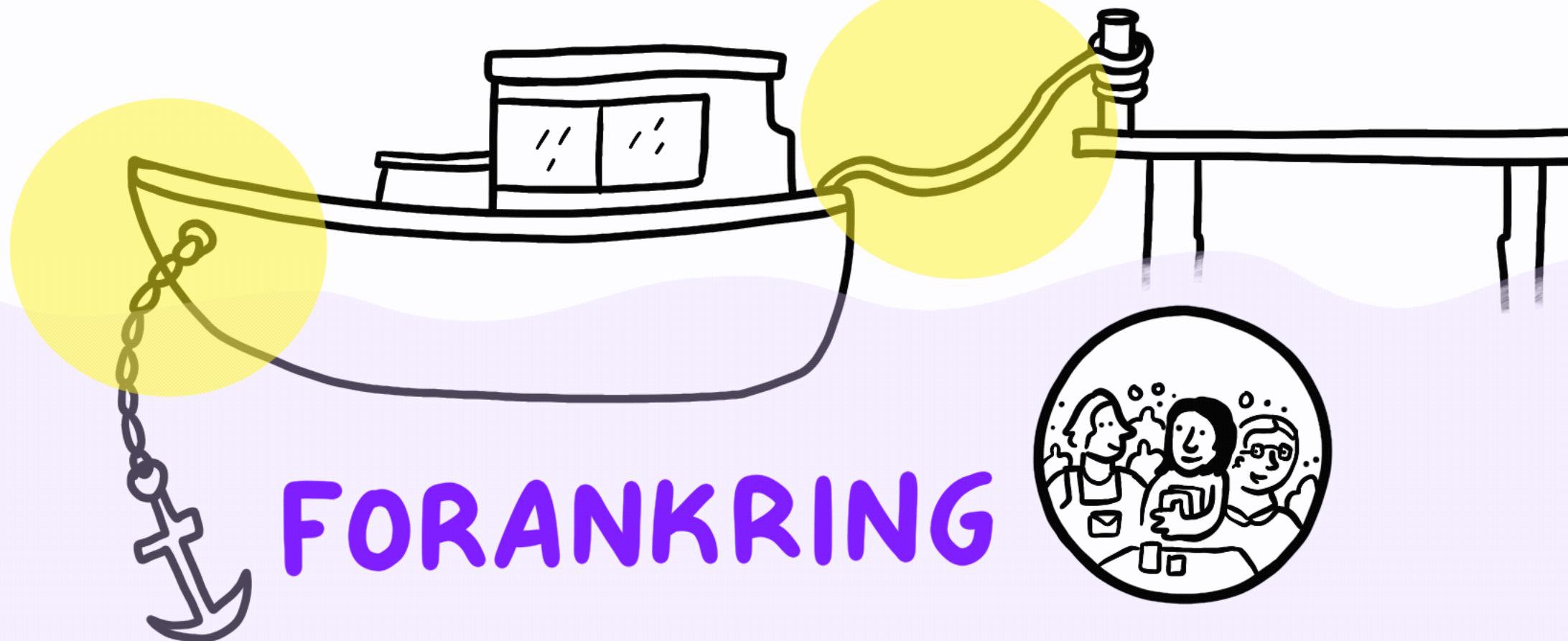
FORTØYNING

FORANKRING

FORTØYNING

FORANKRING

**De er ikkje alleine om å
skapa eit godt
lokalsamfunn.
Men de har eit særleg
ansvar som
folkevalde.**

23 — 27

Foto: Shutterstock

Kvifor + kven + kva tid = korleis

Kvifor involvera lokalsamfunnet?

- Informasjon
  - for betre avgjelder
- Forankring og tillit
  - ved å lytta, ta omsyn til, avgjera
- Læring
  - ut frå ønske og behov, og for å gjera prioriteringar

Kven skal involverast?

- Svaret vil ofte variera frå sak til sak
- Nokre vedtak råkar enkeltgrupper spesielt sterkt
- Oppsøk innbyggjarane der dei er
- Deltakinga må skje på innbyggjarane sine premissar
- Unngå «ekkokammer»

23 — 27

Foto: Terje Lien

Kva tid skal involveringa skje?

- Tidspunktet er avhengig av formålet
- Kor grundig treng saka å vera greidd ut før innbyggjarane skal meina noko om ho?
- Moglegheita for å påverka er større tidleg i prosessen før avgjерda

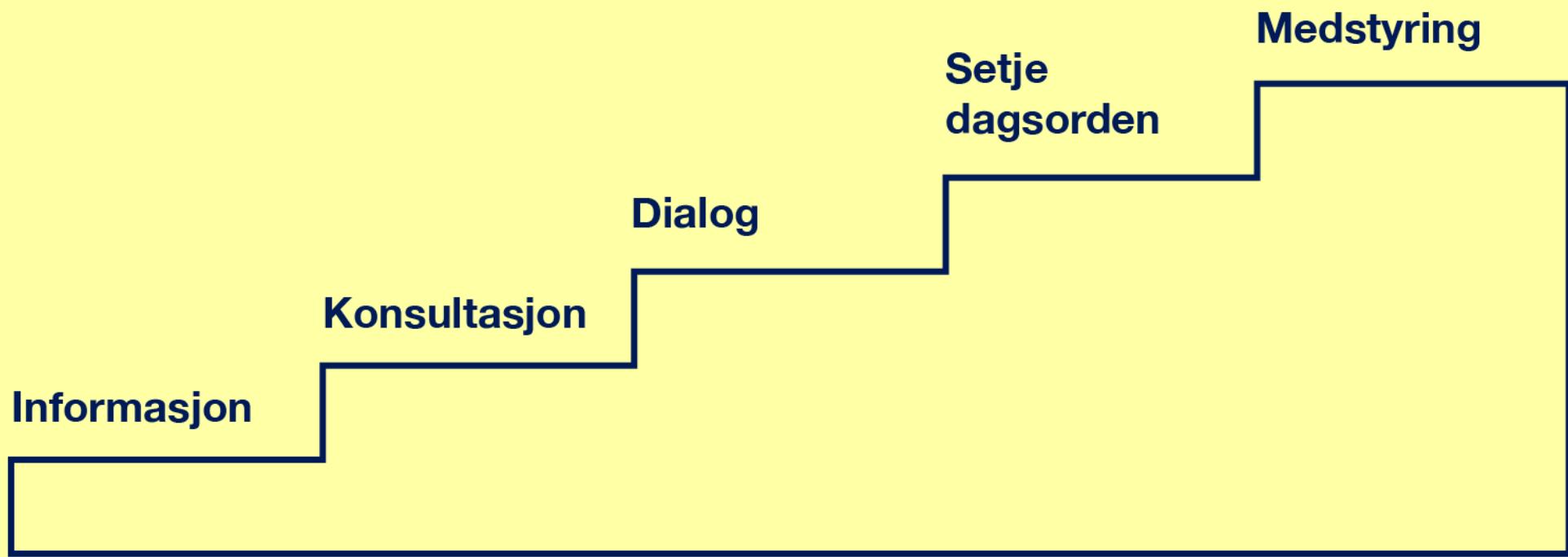
Korleis involvera?

- Informer om politiske saker
- Be om innspel
- Bruk råda for medverknad aktivt
- Ver pådrivar for innbyggjarmedverknad i kommunen/fylkeskommunen

23 — 27

Deltakingstrappa

Gode råd er godt å ha!

- Utnytt kunnskapen og kompetansen i råda:
  - Eldrerådet
  - Rådet for personar med funksjonsnedsetting
  - Ungdomsråd
- Spel råda gode!

23 — 27

Foto: Shutterstock

Dilemma

- Dei som roper høgast og dei som aldri seier noko
- Er nokre stemmer «viktigare» enn andre?
- Deltaking i enkeltsaker utan heilsakapleg perspektiv
- Ting tek tid – innbyggjarane er utoftolmodige
- Innbyggjarane meiner at de tek avgjerslene

Diskusjonsoppgåve

Kommunelova skal leggja til rette for det lokale folkestyret og eit sterkt og representativt lokaldemokrati med aktiv innbyggjardeltaking.

Kva rolle ønskjer kommunestyret å ta? Kva kan administrasjonen bidra med?

Skapar det nokre utfordringar for deg som folkevald å delta aktivt i innbyggjardialogen?

KS, om innbyggjarmedverknad

<https://www.ks.no/fagområder/demokrati-og-styring/innbyggermedvirkning/om-innbyggermedvirkning/kom-i-gang-med-innbyggermedvirkning/>

HVORDAN INVOLVERE INNBYGGERNE?

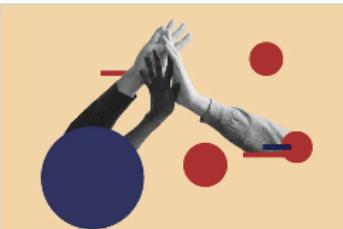
Idehefte om medvirkningstiltak i kommuner og fylkeskommuner

KOMMUNESEKTORENS ORGANISASJON
The Norwegian Association of Local and Regional Authorities

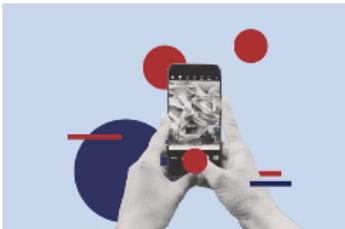
Innbyggermedvirkning

Her får du gode råd om hvordan gjennomføre innbyggermedvirkning i kommunale beslutningsprosesser.

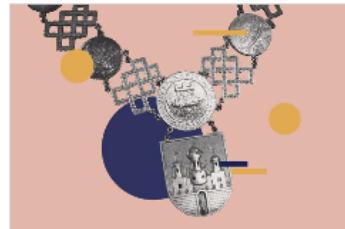
Innbyggermedvirkning kort fortalt

Innbyggermedvirkning handler om å lytte til innbyggerne. Det skal styrke tilliten til lokaldemokratiet og sikre at innbyggernes stemme blir hørt.

Måter å involvere på

Det er mange måter å drive innbyggermedvirkning på. Noen ganger er kanskje målet bare å gi tilstrekkelig informasjon til innbyggerne. I andre tilfeller bør innbyggerne delta i selve prosessen og komme med innspill underveis.

Gode eksempler

Det foregår innbyggermedvirkning i hele Norge, fra den minste til den største kommune. Her deler vi erfaringer med innbyggermedvirkning. La deg inspirere!

KS-podcast: Innom – innbyggerlab i Molde

Helt sentralt i Molde – i Storgata 44 – ligger innbyggerlaben. Den ligger på gateplan, så det er veldig lett å stikke innom.

Ungdomsråd opplever god innflytelse

Medvirkningsrådene for ungdom, eldre og personer med funksjonsnedsettelse er viktige arenaer for påvirkning, viser undersøkelse utført for KS. Medlemmer av ungdomsråd opplever at de har større innflytelse enn medlemmer av andre lovpålagte råd.

Hva tenker man om digitalisering, smartby og innovasjon i Sandnes?

«Trivelige og trygge nabolag», «Sandnes som teknologihovedstad» og «den positive eldrebølgen» var blant innspillene da kommunen inviterte innbyggerne til dialog i fellesarealene i det nye rådhuset.

Gjestebud i Hamar

– Skal du treffe innbyggerne må du bevege deg ut av de tradisjonelle politiske arenaene, forteller Hamarordfører Einar Busterud. Som ordfører i sin fjerde periode vet han hvor viktig det er å lytte til innbyggerne.

FellesForum skaper dialog mellom kommune og innvandrere

I Sandefjord har de tenkt nytt og utradisjonelt rundt kommunens dialog med innbyggerne, og særlig innvandrere. Det har resultert i et spennende prosjekt: FellesForum.

KOMMUNESPEILET

Ungdomsmedvirkning som verktøy for trivsel og tilhørighet

– Ved å skape en arena hvor ungdom har eierskap til sakene som er på dagsorden, øker vi både bolyst og bli-lyst i regionen vår, sier Victoria Figenschou Mathiassen, prosjektmedarbeider i Regional ungdomssatsing i Nord-Troms (RUST).

<https://www.ks.no/fagomrader/demokrati-og-styring/innbyggermedvirkning/>

Ka då ittepå?

Tilbod til nye folkevalde:

Hugs dei to temadagane...!

<https://www.ks.no/fagområder/demokrati-og-styring/folkevalgprogrammet/tilbud-til-nye-folkevalgte/>

Tilbod til de lovpålagde råda:

<https://www.ks.no/fagområder/demokrati-og-styring/folkevalgprogrammet/nytt-tilbud-til-medvirkningsradene/>

Hovudsida til Folkevaldprogrammet, der ressurser er samla:

<https://www.ks.no/fagområder/demokrati-og-styring/folkevalgprogrammet/>

23

27

Evaluering

23

27

Takk for oss,
og lukke til vidare!

Avslutning

Andreas Bjorland, ordførar

